[2021] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 237

ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ @ ਨੇਮੀਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ

(2017 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 753)

ਨਵੰਬਰ 22, 2021

[ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਅਤੇ ਐਮ ਐਮ ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860: ਧਾਰਾ 302 ਆਰਡਬਲਯੂ ਧਾਰਾ 149 - ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਝਗੜਾ, ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਕ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਅਤੇ 25 ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ - ਦੋ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ - ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ - ਦੋ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (8) ਤਹਿਤ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 10 ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਚਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ: ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ - ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਨਤੀਜੇ - ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਦਾਰਥਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਮ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਿਵਲ ਝਗੜਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ - ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ - ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ - ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ - ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ - ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ - ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ - ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼

ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ - ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 96 ਤੋਂ 102 – ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ – ਪਟੀਸ਼ਨ - ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ. 149 - ਦਾ ਦਾਇਰਾ - ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਮਕਸਦ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ - ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਜਾਂਚ: ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ, ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਜਾਂਚ - ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ

ਸਿਧਾਂਤ/ਸਿਧਾਂਤ: ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਵਿੱਚ ਯੂਨੇ-ਫਾਲਸ ਵਿੱਚ ਝੂਠ – ਸਿਧਾਂਤ

ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਅਦਾਲਤ

ਆਯੋਜਿਤ: 1.1 ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਉਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੀੜਤ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 40] [258-ਬੀ; 259-ਏ-ਬੀ]

1.2 ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਵੇ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 41] [259-ਬੀ-ਡੀ]

1.3 ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਭਟਕਾਊ ਵਿਵਹਾਰ ਆਖਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਦਰਦ, ਦੁੱਖ ਜਾਂ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜੋ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੇਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43] [259-ਈ-ਐੱਫ]

1.4 ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਉਦੋਂ ਰੰਗੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਮਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੇਰਥ, ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਝੂਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਦਮਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। [ਪੈਰਾ 45] [260-ਡੀ-ਈ]

ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2018) 7 ਐਸਸੀਸੀ 536 : [2018] 5 ਐਸਸੀਆਰ 343 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

1.5 ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦੋਸ਼ੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 96 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 102 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਂਦ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਖਦਸ਼ਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ

ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਅਤੇ ਸਤਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦਬਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ. ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਸਕਰਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 46, 47] [260-ਐਫ-ਐਚ; 261-ਏ-ਬੀ; 265-ਡੀ]

ਕਾਸ਼ੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2002) 1 ਐਸਸੀਸੀ 71: [2001] 4 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 263; *ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਾਈ ਫਾਤਿਮਾ* (1975) 2 ਐਸਸੀਸੀ 7: [1975] 3 ਐਸਸੀਆਰ 993 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1.6 ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ 'ਤੇ ਸਖਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਅਨਾਜ ਤੋਂ ਚਾਫ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਅਟੁੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਤੀਜਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰੇ। [ਪੈਰਾ 48] [266-ਏ-ਸੀ]

ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1976) 4 ਐਸਸੀਸੀ 394; *ਆਨੰਦ ਰਾਮਚੰਦਰ ਚੌਗੁਲੇ ਬਨਾਮ ਸਿਦਾਰਾਈ ਲਕਸ਼ਮਣ ਚੌਗਾਲਾ* (2019) 8 ਐਸਸੀਸੀ 50: [2019] 11 ਐਸਸੀਆਰ 14 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1.7 ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਇੱਕ ਆਮ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਸਾਰੂ ਜਾਂ ਵਿਪਰੀਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਇਕ ਜਦੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਕਰਨਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼, ਉਦੇਸ਼ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 50] [268-ਸੀ-ਐੱਫ]

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2013) 16 ਐਸਸੀਸੀ 752 : [2013] 13 ਐਸਸੀਆਰ 633 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1.8 ਮਨੋਰਥ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਕਸਦ ਦਾ ਅਸਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਮ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 51] [270-ਜੀ-ਐਚ; 271-ਏ]

2.1 ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 19.07.1989 ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੱਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਦੁਆਰਾ. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੱਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਨੇੜੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -12 ਅਤੇ ਪੀ -13 ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਗਵਾਹ, ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਅਜਨਬੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ। ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮੁੱਚੀ ਅਖੌਤੀ ਰਿਕਵਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 52] [271-ਬੀ-ਜੀ]

2.2 ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਸਧਾਰਣ ਸੱਟਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਕ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੰਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਗਵਾਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 53] [271-ਐਚ; 272-ਏ-ਸੀ]

2.3 ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਦੇ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੰਧ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਜੋ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਹਨ, ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਸਿਵਲ ਕੇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਤੰਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 54] [272-ਸੀ-ਈ]

2.4 ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਮਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਖੁਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 55] [272-ਐਫ-ਐਚ; 273-ਏ]

2.5 ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੈਗ ਸਨ, ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਗਵਾਹ ਕਈਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਓਵਰਟ ਐਕਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗਵਾਹ ◌ ◌ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਭਾਲੇ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਾਰਸੀ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਕੰਮ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਸੱਟਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਦਾਰਥਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਚਿੰਤਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਦੋ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੈਤਿਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਣਉਚਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਸੋਗ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ, ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 56] [273-ਏ-ਐੱਫ]

2.6 ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ [ਪੈਰਾ 57] [273-ਐੱਫ]

2.7 ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗਵਾਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸੂਲੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ।

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਜਿਸ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 58] [273-ਜੀ-ਐਚ; 274-ਏ-ਬੀ]

2.8 ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਮ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਵਲ ਵਿਵਾਦ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਜੋ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 59, 60] [274-ਸੀ-ਡੀ]

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(2013) 16 ਐਸਸੀਸੀ 752: [2013] 13 ਐਸਸੀਆਰ 633;** *ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਨੇਜ ਕੁਮਾਰ* **(2014) 5 ਐਸਸੀਸੀ 744: [2014] 8 ਐਸਸੀਆਰ 589;** *ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਬਾ ਕੁਰਾਨੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **(1978) 1 ਐਸਸੀਸੀ 474;** *ਲਾਲਜੀ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ* **(1989) 1 ਐਸਸੀਸੀ 437: [1989] 1 ਐਸਸੀਆਰ 130;** *ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਇਨ ਪਟੇਲ* **(1996) 8 ਐਸਸੀਸੀ 167: [1996] 2 ਐਸਸੀਆਰ 919;** *ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ* **(2019) 5 ਐਸਸੀਸੀ 646 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

[2013] 13 ਐੱਸਸੀਆਰ 633	**ਦਾਹਵਾਲਾਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 36**
[2014] 8 ਐੱਸਸੀਆਰ 589	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 36**
(1978) 1 ਐਸਸੀਸੀ 474	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 39**
[1989] 1 ਐੱਸਸੀਆਰ 130	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 39**
[1996] 2 ਐੱਸਸੀਆਰ 919	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 39**
(2019) 5 ਐਸਸੀਸੀ 646	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 39**
[2018] 5 ਐੱਸਸੀਆਰ 343	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 44**
2001] 4 ਬੇਨਤੀ ਐੱਸਸੀਆਰ 263	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 46**
(1976) 4 ਐਸਸੀਸੀ 394	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 47**
[1975] 3 ਐੱਸਸੀਆਰ 993	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 47**
[2019] 11 ਐਸਸੀਆਰ 14	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 49**
[2013] 13 ਐਸਸੀਆਰ 633	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 50**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 753.

ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 18.02.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਜੈਪੁਰ ਬੈਂਚ, ਜੈਪੁਰ ਨੇ 1990 ਦੇ ਡੀ.ਬੀ. ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 449 ਵਿੱਚ।

ਨਾਲ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 754-755 ਅਤੇ 2017 ਦਾ 756

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਭਾ ਦੱਤਾ ਮਖੀਜਾ, ਸਰ ਏਡੀਵੀ, ਆਫਤਾਬ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤਹਿਸ਼ੀਨਾ ਜ਼ੈਡ ਹੁਸੈਨ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਗੌੜ, ਅਲੀ ਸਫੀਰ ਫਾਰੂਕੀ, ਸਈਦ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਇਰਾ ਖੰਨਾ, ਰਜਤ ਐਸ ਰਾਏ, ਨ੍ਰਿਪੇਂਦਰ ਨਾਥ ਬੈਨ, ਆਨੰਦ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਨ ਏ ਉਸਮਾਨੀ, ਅਮਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸੰਜੇ ਜੈਨ, ਏਡੀਵੀਐਸ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ।

ਆਸ਼ੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਏ. ਏ. ਜੀ., ਰਤਨਾਕਰ ਦਾਸ਼, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਰਮੀਜ਼ੁਦੀਨ ਰਜ਼ਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹਰਸ਼ਾ ਵਿਨੇਏ, ਮਿਲਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਾਵਤ, ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਐਮ.ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਜੇ.

1. ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਇੱਕ ਆਮ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈੱਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (8) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਮੂਹ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ 10 ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ 'ਤੇ, ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਂਝੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਸੰਖੇਪ ਸਕੈਚ

2. ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਝਗੜਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ

ਉਸ ਦੀ *ਢਾਣੀ* ਨੂੰ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਉਹ ਰਸਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਆਪਣਾ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

3. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਨੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਕੰਧ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ *ਢਾਣੀ*ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਕੁੱਲ 25 ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੱਦੂਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ *ਫਾਰਸੀ, ਬਰਛੀ (ਛੋਟੀ ਤਲਵਾਰ)* ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। 18.07.1989 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ *ਲਾਠੀ, ਭਲਾ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ।* ਦੂਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜੇਂਦਰ ਜੋ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਘਸੀਟਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੋ ਜੀਪਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੰਧ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਪੀਡਬਲਯੂ -5, ਹਰਲਾਲ, ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ ਲਈ ਡੰਡੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਨੇ ਲਗਭਗ 15-20 ਫੁੱਟ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਭਾਵ 19.07.1989 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6.00 ਵਜੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਥਾਣੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -13 ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਵਜੋਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸੇ ਰਹੱਸਮਈ ਅਜਨਬੀ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਕਿ ਇਹ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਨੇ ਅਣਜਾਣਤਾ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੂੰ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਨੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

6. ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-17 ਦੁਆਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-18 ਦੁਆਰਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਅਰਵਿੰਦ ਅਤੇ ਰਾਮਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ-15 ਅਤੇ ਡੀ-16 ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ

ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ, ਰਾਜਸਥਾਨ

ਸ੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਜਾਤੀ-ਜਾਟ ਦੀ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਮਿਤੀ: 19/07/89 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8:30 ਵਜੇ

ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਚੀਰਾ, ਕੁਚਲਿਆ ਆਦਿ।	ਹਰੇਕ ਸੱਟ ਦਾ ਆਕਾਰ (ਇੰਚ ਵਿੱਚ) ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ	ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ	ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ	ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਕਾਰਨ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬਾ ਫਰੰਟਲ ਟੈਂਪਰਲ ਖੇਤਰ	ਐਕਸ-ਰੇ	ਬਲੰਟ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਹੱਡੀ ਡੂੰਘੀ	ਸਕੈਲਪ ਆਰ. ਟੀ. ਬਰੂਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ	- ਕਰੋ -	ਬਲੰਟ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਹੱਡੀ ਡੂੰਘੀ	ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਉੱਪਰਲਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ	- ਕਰੋ -	ਬਲੰਟ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਨ ਦੀ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪੈਰੀਟਲ ਅਸਥਾਈ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ	- ਕਰੋ -	ਬਲੰਟ
ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਤੇ ਸੋਜ	3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ	- ਕਰੋ -	ਬਲੰਟ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	2. 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਠੋਡੀ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਲੱਤ 'ਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ	ਐਕਸ-ਰੇ ਦੀ ਸਲਾਹ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਉੱਤੇ	ਐਕਸ-ਰੇ ਦੀ ਸਲਾਹ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਉਪਰਲੀ ਬਾਂਹ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਉਪਰਲੀ ਕੂਹਣੀ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼ (ਦੋ)	5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਉੱਤੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਗਰਦਨ ਉੱਤੇ (ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	14 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ (ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ (ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	13 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਠੋਡੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ	ਐਕਸ-ਰੇ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੋਪੜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ	ਐਕਸ-ਰੇ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਉੱਪਰ (ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਬਰੂਇਜ਼	7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਗੋਡੇ ਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਉੱਤੇ (ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	1. 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਫੋਰਆਰਮ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਬਲੰਟ

ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ, ਰਾਜਸਥਾਨ

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਨਾਰਾਇਣ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮਬਕਸਾ ਰਾਮ, ਉਮਰ -25 ਸਾਲ, ਦੀ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ,

ਜਾਤੀ-ਜਾਟ

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਮਿਤੀ: 19/07/89 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9.00 ਵਜੇ

ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਚੀਰਾ, ਕੁਚਲਿਆ ਆਦਿ।	ਹਰ ਸੱਟ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾਈ (ਇੰਚ ਵਿੱਚ)	ਸਰੀਰ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ	ਸਧਾਰਨ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ	ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਕਾਰਨ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਹੱਡੀ ਡੂੰਘੀ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ	ਐਕਸ-ਰੇ	ਧੁੰਦਲਾ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	2. 6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਹੱਡੀ ਡੂੰਘੀ	ਖੋਪੜੀ ਦੇ ਆਰ. ਟੀ. ਪਿਛਲੇ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ	- ਕਰੋ -	ਧੁੰਦਲਾ
ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਰਗੜ੍ਹ	2. 6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਉੱਤੇ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਮੋਢਾ ਉੱਪਰ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਸ਼ੋਲਡਰ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. 'ਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸੱਟ ਤੋਂ ਉੱਪਰ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਸ਼ੋਲਡਰ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿਣਾ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਕੱਛ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੰਬਕਾਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	11 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤਿਰਛੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	12 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਛਾਤੀ ਦੇ ਆਰ. ਟੀ. ਪਾਸੇ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਆਰ. ਟੀ. ਦੇ ਉੱਪਰ. ਛਾਤੀ ਦੀ ਸੱਟ ਦਾ ਸਾਈਡ ਕਰਾਸ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 3.3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਆਰ. ਟੀ. ਸਕੈਪੂਲਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ	----	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	13 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ (ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ) ਖੇਤਰ	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੀ ਉਪਰਲੀ ਬਾਂਹ ਉੱਤੇ	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਕੱਛ ਦੇ ਨੇੜੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ	1. 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਪਿੱਠ ਦੇ ਪਿੱਛੇ	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਬਰੂਇਜ਼	13 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਖੱਬੇ ਮੋਢੇ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਰਗੜ੍ਹ ਦੀ ਸੱਟ	3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬਾ ਮੋਢਾ	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਰਗੜ੍ਹਨਾ	5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ	ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੇਠਾਂ (ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ
ਈਅਰਡਰਮ (ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ)	(ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ)	ਆਰ.ਟੀ. ਛੋਟਾ ਬੋਨ ਫ੍ਰੈਕਚਰ 1	ਸਧਾਰਨ	ਧੁੰਦਲਾ

7. ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ।

8. ਪੀਡਬਲਯੂ -21, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਸੀ, ਨੇ 24.07.1989 ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਕੈਚ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸੂਰਜਾਰਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ 08.08.1989 ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ ਪੀਡਬਲਯੂ -11 ਵਿੱਚ, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਵੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 31.07.1989 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 19.07.1989 ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -11 ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

9. ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਸੱਤ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 149 ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ *ਢਾਣੀਆਂ* ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

10. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 20 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ 59 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ 26 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 4 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 20 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 61 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ 4 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 16 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧਾਰਨ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੱਥਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ ਹੈ।

11. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ ਪੰਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

12. ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (8) ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਲਗਭਗ 10 ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀ

ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੁਵੇਨਾਈਲ ਜਸਟਿਸ ਬੋਰਡ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਪੰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

13. ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਰਾਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

<u>ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤ</u>

14. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਐਫਆਈਆਰ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਵੇਖੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨ-ਫਿਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨੇੜੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਟੋਰ ਕੀਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਡਿਗਰੀ ਧਾਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨਾਲ 19.07.1989 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 06.00 ਵਜੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੇ ਦਫਤਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਲਿਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਲੱਡੂਰਾਮ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਕ ਸਮੇਤ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਅੱਗੇ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ *ਢਾਣੀ* ਅਤੇ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੌਣ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵਾਲੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

15. ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਲ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਨਾਲ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦ ਵੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਸੀ

ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦਾ ਖੇਤ ਲੱਡੂਰਾਮ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ -3 ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਖਾਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ ਬੈਠਕ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।

16. ਪੀਡਬਲਯੂ -10, ਜੋ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹੈ, ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦਾ ਖੇਤਰ ਰਸਤੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਗਵਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲੱਡੂਰਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ।

17. ਪੀਡਬਲਯੂ -11 ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਭਗ 20-25 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -21 - ਪੀ -28 ਅਤੇ ਪੀ -31 ਤੋਂ ਪੀ -36 ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਉਹ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਕ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਇਹ ਗਵਾਹ 19.07.1989 ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਦਸੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਯੂ -11 ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁਖੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ 18.07.1989 ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਸੀ ਜੋ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਤੱਥ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ

19. ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ

ਸਦਮੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ੂਨ ਵਗਣ ਕਾਰਨ। ਇਹ ਕਈ ਫਰੈਕਚਰ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-17 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਨੰਬਰ 1-3 ਕਿਸੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਸੱਟਾਂ ਕਿਸੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਉਲਟ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਟ ਕਿਸੇ ਬੁਰੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੁਰਲੱਭ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

20. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਮਨਾਰਾਇਣ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡਿਜ਼ੀਬਿਟ ਡੀ-15 ਅਤੇ ਡੀ-16, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 25 ਅਤੇ 20 ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -14 ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ:

> ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਮ ਨਰਾਇਣ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਰੀਜ਼ ਦਾਖਲ ਸਨ। ਥਾਣਾ ਲਕਸ਼ਮਣਗੜ੍ਹ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ ਪੁੱਤਰ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲਈ 19.07.1989 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7-8 ਵਜੇ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

21. ਸਾਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਕਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਮਨ ਹੈ।

22. ਪੀਡਬਲਯੂ -20, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਮਕਸਦ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ, ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ। ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਜਾਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਬੂਤ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ

ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ। ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਸਕੈਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਨੇੜਲੇ ਘਰਾਂ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਿਗਰਾਨੀ ਮਹਾਜ਼ਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਉਕਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲੱਭੀ ਗਈ ਕੋਈ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

23. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਸਬੂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਨੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਈ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਨੇ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਜੋ ਤੱਥ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ 31.07.1989 ਨੂੰ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -16 ਤੋਂ ਪੀ -18 ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -9 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਨੂੰ 08.08.1989 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -36 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 02.08.1989 ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਸਿਵਲ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਮੈਮੋ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ 24.07.1989 ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਥਾਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨੇੜਲੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

25. ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -11, ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-21 ਨੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

26. ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਗਵਾਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਰਜਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ

ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਹੀਂ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

27. ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹਨ, ਕੁਝ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਸਤਾ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮਨਾਰਾਇਣ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ।

28. ਪੀਡਬਲਯੂ -4, ਹਰਲਾਲ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਸੀ, ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾਡੂਰਾਮ ਦੇ ਖੇਤ ਦਾ ਰਸਤਾ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਾਗਜ਼ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਸਦਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਵੀ, ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਐਸਐਚਓ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਰਸਤਾ ਤੋੜਿਆ ਜੋ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਵੀ ਉਲਟ ਹੈ।

29. ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾਡੂਰਾਮ ਦੇ ਬੇਟੇ ਬ੍ਰਿਜੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਦੇ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਨੇ ਰਸਤਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾਡੂਰਾਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਲਾਡੂਰਾਮ ਦੇ ਬੇਟੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-9 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

30. ਪੀਡਬਲਯੂ -20, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਐਸਐਚਓ ਸੀ, ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਕੰਧ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ।

31. ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੋਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਅਦਾਲਤਾਂ

32. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ, ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਆਏ ਸਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਸੂਲੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

33. ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰ ਹਨ, ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੱਟਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਮਾਮੂਲੀ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਮਲੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਤਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ

ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣਾ

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ

34. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ/ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ. ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜੋ ਕਿ 19.07.1989 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6:10 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਸਬੰਧਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਦੇਰੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਜੀਪ ਉਪਲਬਧ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -17 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੱਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਮਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਕਸਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਈਟ ਯੋਜਨਾ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ

ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ। ਧਾਰਾ ੧੪੯ ਆਈਪੀਸੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਇਹ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਸੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਇੱਕ ਖੁੱਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਵਿਵਾਦਿਤ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਕਵਰੀ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੂਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਸਿਰਫ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਠੋਸ ਤਰਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਕਤ ਖੋਜਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

35. ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੋਰਨਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਗਵਾਹਾਂ ਬਲਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਐਫਆਈਆਰ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਵਾਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਿਕਵਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਮੋ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਮੁਕਰ ਗਏ ਹਨ।

36. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ:

1. ਕਾਸ਼ੀ ਰਾਮ ਕੇਸ (2002) 1 ਐਸਸੀਸੀ 71
2. ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘ ਕੇਸ (1976) 4 ਐਸਸੀਸੀ 394
3. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2013) 16 ਐਸਸੀਸੀ 752
4. ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ, (2014) 5 ਐਸਸੀਸੀ 744

<u>ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ</u>

37. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ

ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿਰਫ ਦੇਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸਬੂਤ ਹੋਣ। ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਅਤੇ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਧਾਰਾ 149 ਆਈਪੀਸੀ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਐਫਆਈਆਰ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

38. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -9 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

39. ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ:

1. ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਬਾ ਕੁਰਾਨੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, (1978) 1 ਐਸਸੀਸੀ 474
2. ਲਾਲਜੀ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ, (1989) 1 ਐਸਸੀਸੀ 437
3. ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੋਇਨ ਪਟੇਲ, (1996) 8 ਐਸਸੀਸੀ 167
4. ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਮੋਇਨ ਪਟੇਲ, (1996) 8 ਐਸਸੀਸੀ 167
5. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2019) 5 ਐਸਸੀਸੀ 646

ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ

ਨਿਰਪੱਖ, ਨੁਕਸਦਾਰ, ਰੰਗੀਨ ਜਾਂਚ

40. ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਉਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਜਾਂਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕਤਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੇਸ ਗੈਰ ਇਰਾਦਤਨ ਕਤਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਵੇਗਾ

ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਤਲ। ਜਦੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਕੇਸ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੀੜਤ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਵੇਗਾ।

41. ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਅਸਫਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਦਾਰ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਵੇ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾਈ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

42. ਸਾਡੀ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਪਰ ਸਿਰਫ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਮਨ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

43. ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਭਟਕਾਊ ਵਿਵਹਾਰ ਆਖਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਦਰਦ, ਦੁੱਖ ਜਾਂ ਦੁਖਾਂਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਨਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੁੱਖ ਝੱਲਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੇਖਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

44. ਅਸੀਂ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਵਾਂਗੇ। ਰਾਜ, (2018) 7 ਐਸਸੀਸੀ 536:

> 27. ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਤਾ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਰਭੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਨੁਪਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ

ਸਮਰਾਟ [ਪਰਭੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਸਮਰਾਟ, ਏਆਈਆਰ 1944 ਪੀਸੀ 73], ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਸੂਰਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੇ ਇਹ ਠੋਸ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਿਯਮੀ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

28. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਨਿਖੇਧੀ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸੱਚਾਈ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਵੇ। ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਮ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕੁਝ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ; ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜਿਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

45. ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਉਦੋਂ ਰੰਗੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਮਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੋਰਥ, ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ, ਇੱਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਝੂਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨ ਦਮਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ

46. ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਦੋਸ਼ੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 96 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 102 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਂਦ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਪੀਲ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਖਦਸ਼ਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਅਤੇ ਸਤਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਦਬਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਸ਼ੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2002) 1 ਐਸਸੀਸੀ 71 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੈਰੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹੋਣਗੇ:

> 22. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਦਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਇਕਪਾਸੜ ਨਾ ਹੁੰਦੀ।
>
> 23. ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 105 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾ ਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਬੋਝ ਇੰਨਾ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਦਹਿਯਾਭਾਈ ਛਗਨਭਾਈ ਠੱਕਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [ਏਆਈਆਰ 1964 ਐਸਸੀ 1563], ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ [1995 ਸੁਪ (3) ਐਸਸੀਸੀ 734: 1996 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 88] ਅਤੇ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ [(1990) 3 ਐਸਸੀਸੀ 190 : 1990 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 378 : ਏਆਈਆਰ 1990 ਐਸਸੀ 1459])। ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1990) ਵਿੱਚ 3 ਐਸਸੀਸੀ 190 : 1990 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 378 : ਏਆਈਆਰ 1990

ਐਸਸੀ 1459] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ 'ਤੇ ਅਸਲ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ। "ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਜਬ, ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਦੀ ਹਰ ਸਬੰਧਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 218, ਪੈਰਾ 29)

24. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 105 ਸਬੂਤ ਦੇ ਭਾਰ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ, ਭਾਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਢੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1990) 3 ਐਸਸੀਸੀ 190 : 1990 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 378 : ਏਆਈਆਰ 1990 ਐਸਸੀ 1459 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਉਲਟ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਗਵਾਹ ਬਾਕਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

25. ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਦੰਡਾਵਲੀ, 1860 ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਢੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 96 ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 97 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 99 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ। ਧਾਰਾ 99 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦਾ। ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਤ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 101 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਧਾਰਾ 99 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹਮਲਾਵਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਸਵੈਇੱਛਤ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 102 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਪਲਬਧ ਅਧਿਕਾਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਖਤਰੇ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣਾ ਹਮਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

26. ... ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਖਦਸ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਗਵਾਹ ਰਸਮੀ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਸੁੰਦਰਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ 7 ਪਹਿਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਜੋ ਹਮਲਾਵਰ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ।

28. ਦੇਵ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [1994 ਸੁਪ (2) ਐਸਸੀਸੀ 552: 1994 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 1489 : ਏਆਈਆਰ 1994 ਐਸਸੀ 523] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।

30. ਕੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਸੱਜਾ

ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ; ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਸਭਾ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਪਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਕੱਠ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਬਣ ਗਿਆ ਉੱਥੇ ਵੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਕੱਲੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ, ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੂਰੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਰਮੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੱਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੱਟ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਧਿਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੱਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਾ 148 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ (ਰਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ) ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੱਟ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ।

47. ਲਕਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (1976) 4 ਐਸਸੀਸੀ 394 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਡਾਕਟਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 12 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:

"12. ... ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ:

"(1) ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਮੂਲ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ;

(2) ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ;

(3) ਜੇ ਕੋਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸੰਸਕਰਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਸਰਥ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਤੋਂ 4 ਅਤੇ 6 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੱਲ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਾਈ ਫਾਤਿਮਾ [(1975) 2 ਐਸਸੀਸੀ 7] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਅਤੇ ਸਤਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਇੰਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਠੋਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੰਨੇ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੰਨੇ ਸੰਭਾਵਿਤ, ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਯੂਨੇ ਵਿੱਚ ਫਾਲਸਸ- ਓਮਨੀਬਸ ਵਿੱਚ ਫਾਲਸਸ

48. ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ 'ਤੇ ਸਖਤ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਅਨਾਜ ਤੋਂ ਚਾਫ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਅਟੁੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਤੀਜਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਿਰਫ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਤਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰੇ।

49. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਨੰਦ ਰਾਮਚੰਦਰ ਚੌਗੁਲੇ ਬਨਾਮ ਸਿਦਾਰਾਈ ਲਕਸ਼ਮਣ ਚੌਗਾਲਾ, (2019) 8 ਐਸਸੀਸੀ 50 ਵਿੱਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"9. ਅਸੀਂ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਿਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ, ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਤੱਥ ਹਨ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਇਹ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਤੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ 19 ਅਤੇ 22 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਬੀਆਰਪੀਐਸ ਸੀਆਰ ਨੰਬਰ 79/02 ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਐਕਸਟ ਡੀ -10 ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਪੀਡਬਲਯੂ 11 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲਗਾਮ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਗਰਾਨੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਸੀ। ਇਹ ਘਟਨਾ 7-6-2002 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ 1 ਅਤੇ 2 ਨੂੰ 11-6-2002 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

10. ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਉਲਟ, ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ। ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

11. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਦੁਬਾਰਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਨੀਲ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਕੇਸ ਵਿੱਚ। ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ [ਸੁਨੀਲ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ, (2013) 4 ਐਸਸੀਸੀ 422 : (2013) 2 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 427], ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 433-34, ਪੈਰਾ 28)

> “28. ... ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਡਿੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

12. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੱਥ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸੱਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਾਫ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ।

13. ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਗਲਤ ਜਾਂਚ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ

ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਧਾਰਾ 149 ਦਾ ਦਾਇਰਾ

50. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਕਿਸੇ ਆਮ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਮ ਵਸਤੂ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਸਾਰੂ ਜਾਂ ਵਿਪਰੀਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਉਦੋਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਕਰਨਾ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਕਲਪਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਹੋਂਦ, ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਉਦੇਸ਼, ਉਦੇਸ਼ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਚੌਕਸ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2013) 16 ਐਸਸੀਸੀ 752 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:

> "35. *ਬਾਲਾਦੀਨ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ* [*ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 181: 1956 ਕ੍ਰਿਆਈ ਐਲਜੇ 345*] ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੇਸ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੋਰ ਵਸਨੀਕ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਹ ਦਰਸ਼ਕ ਜੋ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸਦੇ ਮਕਸਦ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ, ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇ।

36. ਬਾਲਾਦੀਨ ਕੇਸ [ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 181 : 1956 ਕ੍ਰਿ ਐਲਜੇ 345] ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਤੀ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ [ਏਆਈਆਰ 1965 ਐਸਸੀ 202: (1965) 1 ਕ੍ਰਿ ਐਲਜੇ 226] ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪੈਸਿਵ ਗਵਾਹ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਕਾਰਨ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਹਵਾਲਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈਃ (ਮਸਾਲਤੀ ਕੇਸ [ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1965 ਐਸ. ਸੀ. 202: (1965) 1 ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੇ. 226], ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 211, ਪੈਰਾ 17)

> “17. ... ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 141 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਪੈਸਿਵ ਗਵਾਹ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਹਲੇ ਉਤਸੁਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਇਹ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾਦੀਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ [ਏਆਈਆਰ 1956 ਐਸਸੀ 181 : 1956 ਕ੍ਰਿਆਈ ਐਲਜੇ 345] ਮਹੱਤਵ ਰੱਖੇ; *ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ।*

ਅਸੈਂਬਲੀ। ਦਰਅਸਲ, ਧਾਰਾ 149 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਉਸੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 149 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਇਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

37. *ਬਾਜਵਾ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ* [(1973) 1 ਐਸਸੀਸੀ 714] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧੜੇਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬੇਕਸੂਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਬੇਕਸੂਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਖਮ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਬਚਾਅ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

39. ਇਹ ਕਿ ਧੜੇਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾਵਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਪਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਸਾਨ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਪਰ ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜਿਓਂ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

<u>ਮਕਸਦ</u>

51. ਮਨੋਰਥ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ। ਪਰ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਕਸਦ ਦਾ ਅਸਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਮ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨੋਰਥ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ।

ਗੁਣ

52. ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -18 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 19.07.1989 ਨੂੰ ਉਸ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ -15 ਅਤੇ ਡੀ -16 ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਅਧੀਨ ਸੱਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਦੋ ਜ਼ਖਮੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਸੱਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਸਮੇਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਨੇੜੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਰਕ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ -12 ਅਤੇ ਪੀ -13 ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਗਵਾਹ, ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਅਜਨਬੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ-20 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਜਾਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -21 ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਪਲਬਧ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੀ ਅਖੰਤੀ ਰਿਕਵਰੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

53. ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਸਧਾਰਣ ਸੱਟਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ. ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ 'ਚ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ

ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਜੋਂ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੁਰਜਾਰਾਮ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੋਕ ਦੇ ਆਦੇਸ਼, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ, ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਪੰਚਾਇਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕੰਧ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਚ ਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਗਵਾਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

54. ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -6 ਦੇ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ -20 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੰਧ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਜੋ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਖਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਸਿਵਲ ਕੇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਤੰਨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

55. ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰਕ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦਮਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੁਰਮ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਖੁਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੈ

ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮਾਮਲਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

56. ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੈਂਗ ਸਨ, ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਗਵਾਹ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜ਼ਖਮੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਓਵਰਟ ਐਕਟ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਚਾਕੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਭਾਲੇ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਾਰਸੀ ਵਰਗੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਕੰਮ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਸੱਟਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਸੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਉਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਦਾਰਥਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉੱਚੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਅਸੀਂ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਦੋ ਜਾਨਾਂ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨੈਤਿਕ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਅਫਸੋਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਣਉਚਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

57. ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ

58. ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਚਰਚਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸੂਲੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ

ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਸਾਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਪਹਿਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਹੈ।

59. ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਿਆਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੋੜੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਮ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਵਲ ਵਿਵਾਦ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਜੋ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ।

60. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿੱਜੀ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ।

61. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 753 ਅਤੇ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 756 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 754-755 ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

